

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 199/2018

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Τμήμα Δ')

Συνεδρίαση της 14^ς Νοεμβρίου 2018

Σύνθεση

Πρόεδρος: Χρυσάφουλα Αυγερινού, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Αικατερίνη Γρηγορίου, Γαρυφαλλιά Σκιάνη, Ευστράτιος Συνοίκης, Παναγιώτης Παππάς, Αθανάσιος Θεοχάρης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Θωμαΐς Ι. Κουρτέση, Πάρεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Εγγράφου Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτ.: 1899/71411/18.5.2018 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Γενικής Γραμματείας Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων, της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων και Αγροτικών Υποδομών, του Τμήματος Τοπογραφικής Ε4.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται εάν το Ελληνικό Δημόσιο οφείλει να αποζημιώσει δύο φορές τα ίδια τμήματα απαλλοτριούμενων ιδιοκτησιών, επί των οποίων έχουν εκδοθεί δικαστικές αποφάσεις, που αναγνωρίζουν διαφορετικούς δικαιούχους.

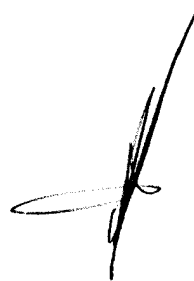
Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ') γνωμοδότησε ως

εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου, που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Το έργο «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΠΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑΣ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ» εντάχθηκε στο Μέτρο 125^Α1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) 2007-2013, με κωδικό ΟΠΣΑΑ 109511, σύμφωνα με την με αριθμό 10642/8.12.2009 απόφαση ένταξης, με δικαιούχο τη Διεύθυνση Τεχνικών Έργων και Αγροτικών Υποδομών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Στη συνέχεια, εγκρίθηκε η συνέχιση της Πράξης στο Μέτρο 4, Υπομέτρο 4.3, Δράση 4.3.1 «Υποδομές Εγγείων Βελτιώσεων» του Π.Α.Α. 2014-2020, με δικαιούχο την ίδια Υπηρεσία, σύμφωνα με τη με αριθμό πρωτ.: 4342/11.7.2016 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής Π.Α.Α. 2014-2010 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Η Πράξη αυτή περιλαμβάνει οκτώ (8) έργα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι Απαλλοτριώσεις.
2. Με τη με αριθμό πρωτ.: 585/11.3.2005 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης (Δ' 347) κηρύχθηκε αναγκαστική απαλλοτρίωση, για λόγους δημόσιας ωφέλειας και, ειδικότερα, για την κατασκευή φράγματος «Πλακιώτισσας» του Νομού Ηρακλείου, βάσει των διατάξεων του ν. 2882/2001 «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων». Μετά την ένταξη του έργου στο Π.Α.Α., η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων και Αγροτικών Υποδομών του ΥΠ.Α.Α.Τ. αποτελεί την Προϊσταμένη Αρχή (παράγραφος 1.3 του άρθρου 1 του Κεφαλαίου Α' της Διακήρυξης του έργου), ενώ η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Κρήτης αποτελεί τη Διευθύνουσα-Επιβλέπουσα Υπηρεσία. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία συντάσσει, διορθώνει και, τελικά, διαβιβάζει τους Κτηματολογικούς Πίνακες προς την Προϊσταμένη Αρχή, η οποία υποβάλλει το αίτημα πληρωμής στην Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Π.Α.Α. 2014-2020 του ΥΠ.Α.Α.Τ., έπειτα ο Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.) αποστέλλει το Γραμμάτιο Σύστασης Παρακαταθήκης και Αποζημίωσης, προκειμένου η Προϊσταμένη Αρχή να προβεί στις δέουσες δημοσιεύσεις και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να αποδώσει τις αποζημιώσεις στους δικαιούχους, αφού κατατεθούν από αυτούς τα νόμιμα δικαιολογητικά.

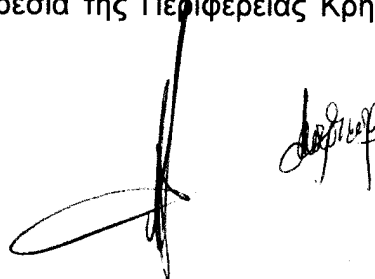

3. Με τη με αριθμό 577/2008 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου καθορίσθηκε τιμή μονάδας αποζημίωσης για τα ακίνητα των φερόμενων ιδιοκτητών.
4. Κατόπιν, με τη με αριθμό 894/4527/117/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου αναγνωρίσθηκε ο Α* Α* δικαιούχος της αποζημίωσης, που είχε καθορισθεί προσωρινά με την πιο πάνω αναφερομένη δικαστική απόφαση, για τα ακίνητα με τα επικείμενά τους και συγκεκριμένα για τις ιδιοκτησίες ΚΑ 0214010, ΚΑ0214004, ΚΑ0111006, ΚΑ 0111007, ΚΑ 0112012, ΚΑ 0112017, ΚΑ 0213009, ΚΑ 0213012, ΚΑ 0213024, ΚΑ 0214036 (1/2 της αποζημίωσης), ΚΑ 0215017, ΚΑ 0215022, ΚΑ 0215023, και διατάχθηκε η διόρθωση του κτηματολογικού πίνακα με βάση τα αναφερόμενα στο διατακτικό της.
5. Στη συνέχεια, εκδόθηκαν οι με αριθμούς 867/2011 181/2011, 672/2012, 301/2012, 192/2014, 99/2015, 139/2015, 563/2015 και 203/2016 αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, με τις οποίες αναγνωρίσθηκαν διαφορετικοί δικαιούχοι αποζημίωσης, για έτερα, πλην των αναφερομένων στη με αριθμό 894/2010 απόφαση, όμορα ακίνητα που αναφέρονται στο διατακτικό αυτών των αποφάσεων.
6. Με τις διορθώσεις του κτηματολογικού πίνακα που επήλθαν, κυρίως, με τη με αριθμό 894/2010 απόφαση και, επιπρόσθετα, με τις με αριθμούς 867/2011, 301/2012 και 99/2015 αποφάσεις, ανέκυψε πρόβλημα, διότι, αν και αφορούν ακίνητα με διαφορετικό αριθμό του κτηματολογικού πίνακα της οικείας απαλλοτριωτικής απόφασης, τα ακίνητα αυτά ταυτίζονται κατά ένα μέρος, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το εμβαδόν των απαλλοτριούμενων εδαφικών τμημάτων, χωρίς να προσδιορίζεται το εδαφικό τμήμα (αριθμός ΚΠ), σε βάρος του οποίου αυξάνεται το εμβαδόν των τμημάτων υπέρ κάποιου άλλου. Δεδομένου ότι τα όρια και το εμβαδόν της συνολικά απαλλοτριωθείσας έκτασης είναι σαφώς προσδιορισμένα στο Κτηματολογικό Διάγραμμα της απαλλοτρίωσης, αν καταβληθεί αποζημίωση στους αναγνωρισθέντες δικαιούχους, με βάση το εμβαδόν που αναφέρεται στις ως άνω δικαστικές αποφάσεις αναγνώρισης δικαιούχων, το Ελληνικό Δημόσιο θα καταβάλει αποζημίωση δύο φορές για την ίδια έκταση.
7. Για το ζήτημα που ανέκυψε υποβλήθηκε, με το έγγραφο με αριθμό πρωτ. 574/23.5.2013 του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, ερώτημα προς το Δικαστικό Γραφείο Ηρακλείου, που χειρίζεται τις υποθέσεις της απαλλοτρίωσης. Επί αυτού εκδόθηκε το με αριθμό 3060/23.6.2014 Πρακτικό του Νομικού Συμβουλίου

του Κράτους (Β' Τμήμα), με το οποίο αποφασίσθηκε το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους να απέχει από την έκδοση γνωμοδότησης, προκειμένου τα ερωτήματα να υποβληθούν από τον αρμόδιο καθ' ύλην Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με το αιτιολογικό ότι τα τιθέμενα νομικά θέματα είναι γενικότερου ενδιαφέροντος.

8. Σημειώνεται, ότι, κατόπιν αίτησης του Ελληνικού Δημοσίου, εκδόθηκε η με αριθμό 575/2015 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου, με την οποία απαγορεύθηκε στον Α* Α* να εισπράξει αποζημίωση για τα αναφερόμενα στο διατακτικό της εδαφικά τμήματα του ακινήτου, που είχε αναγνωρισθεί ως δικαιούχος με τη με αριθμό 894/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Κρήτης, τα οποία διεκδικούσε το Ελληνικό Δημόσιο. Στη συνέχεια, εκδόθηκε το με αριθμό 2572/20.5.2016 Πρακτικό της Τριμελούς Επιτροπής του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Κ.Υ.). Με το πρακτικό αυτό έγινε αποδεκτή η αίτηση του προαναφερθέντα, με την οποία παραιτήθηκε αυτός από το δικαίωμά του να εισπράξει οποιαδήποτε αποζημίωση, που αντιστοιχούσε στα εδαφικά τμήματα και στα επικείμενα αυτών, που διεκδικούνταν από το Ελληνικό Δημόσιο.

9. Περαιτέρω, οι Ε* Μ* κ.λπ. (συν. 19) κατέθεσαν τη με αριθμό κατάθεσης: Γ.Α. ΑΣΦ/995/2014 αίτηση προς το Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου, με την οποία, αφού ισχυρίστηκαν ότι για μέρος της έκτασης, επί της οποίας αναγνωρίσθηκε ως δικαιούχος ο Α* Α*, έχουν αναγνωρισθεί και οι ίδιοι δικαιούχοι με διαφορετικές δικαστικές αποφάσεις, ζήτησαν να απαγορευθεί στον προαναφερθέντα να εισπράξει την αποζημίωση, που ορίστηκε από το Δικαστήριο και αφορά στα ακίνητα, για τα οποία οι ίδιοι αναγνωρίσθηκαν ως δικαιούχοι. Επί αυτής εκδόθηκε η με αριθμό 166/2016 απορριπτική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου (Διαδικασία Ασφαλιστικών Μέτρων).

10. Επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από το έγγραφο με αριθμό πρωτ. 37011/11.3.2013 του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων (Διεύθυνση Δ8 Απαλλοτριώσεων/Τμήμα Α'), στον Α* Α* καταβλήθηκε αποζημίωση όσον αφορά στην έκταση, που φαινόταν αρχικά στον κτηματολογικό πίνακα. Για την υπόλοιπη έκταση, όπως προέκυψε μετά τις διορθώσεις που διέταξε η με αριθμό 894/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, δεν έλαβε αυτός αποζημίωση, διότι δεν συντάχθηκε από τον αρμόδιο φορέα κήρυξης της απαλλοτρίωσης συμπληρωματικός πίνακας παρακατάθεσης, δεδομένου ότι η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας Κρήτης

δεν προέβη στη διόρθωση του κτηματολογικού πίνακα και διαγράμματος, επειδή στο μεταξύ είχαν εκδοθεί και υποβληθεί σε αυτή οι λοιπές δικαστικές αποφάσεις αναγνώρισης δικαιούχων για τις όμορες εκτάσεις.

11. Με βάση όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, προέκυψε ο προβληματισμός της υπηρεσίας, εάν το Ελληνικό Δημόσιο οφείλει να αποζημιώσει δύο φορές τα ίδια τμήματα ιδιοκτησιών, επί των οποίων έχουν εκδοθεί αντίθετες δικαστικές αποφάσεις, αναγνωρίζοντας διαφορετικούς δικαιούχους της αποζημιώσεως, που αντιστοιχεί στην αξία των ως άνω τμημάτων της απαλλοτριούμενης έκτασης.

Νομοθετικό πλαίσιο

12. Στις διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 4 του άρθρου 17 του Συντάγματος ορίζονται τα ακόλουθα:

«Άρθρο 17

1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρους αποζημίωσης, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο.

Αν η συζήτηση για τον οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης διεξαχθεί μετά την παρέλευση έτους από τη συζήτηση για τον προσωρινό προσδιορισμό, τότε για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της συζήτησης για τον οριστικό προσδιορισμό. Στην απόφαση κήρυξης πρέπει να δικαιολογείται ειδικά η δυνατότητα κάλυψης της δαπάνης αποζημίωσης. Η αποζημίωση, εφόσον συναινεί ο δικαιούχος, μπορεί να καταβάλλεται και σε είδος ιδίως με τη μορφή της παραχώρησης της κυριότητας άλλου ακινήτου ή της παραχώρησης δικαιωμάτων επί άλλου ακινήτου...

4. Η αποζημίωση ορίζεται από τα αρμόδια δικαστήρια. Μπορεί να οριστεί και προσωρινά δικαστικώς, ύστερα από ακρόαση ή πρόσκληση του δικαιούχου, που μπορεί να υποχρεωθεί κατά την κρίση του δικαστηρίου να παράσχει για την είσπραξη της ανάλογη

εγγύηση, σύμφωνα με τον τρόπο που ορίζει ο νόμος. Νόμος μπορεί να προβλέπει την εγκαθίδρυση ενιαίας δικαιοδοσίας, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 94, για όλες τις διαφορές και υποθέσεις που σχετίζονται με απαλλοτρίωση, καθώς και την κατά προτεραιότητα διεξαγωγή των σχετικών δικών...

Η αποζημίωση που ορίστηκε καταβάλλεται υποχρεωτικά το αργότερο μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της απόφασης για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας αίτησης για οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης του δικαστηρίου, διαφορετικά η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως...».

13. Στις διατάξεις των άρθρων 5, 8 παράγραφοι 1 εδάφιο πρώτο, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με την περίπτωση γ' του άρθρου 31 του ν.3130/2003 (Α' 76), 2, όπως η παράγραφος αυτή συμπληρώθηκε με την περίπτωση δ' του άρθρου 31 του ν.3130/2003 (Α' 76), 3 και 4, 26 παράγραφοι 1, 2, 6, 7, 11, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 132 παράγραφος 2 του ν. 4070/2012 (Α' 82), 12 του ν. 2882/2001 «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων» (Α' 17) ορίζονται τα ακόλουθα:

«Άρθρο 5 Μνεία δικαιούχων αποζημίωσης.

Η αναγκαστική απαλλοτρίωση αφορά στο πράγμα, ανεξάρτητα από το πρόσωπο που έχει την κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα σε αυτό. Η εσφαλμένη αναγραφή ή και η πλήρης παράλειψη του ονοματεπωνύμου του προσώπου τούτου στην απόφαση κήρυξης ή στο κτηματολογικό διάγραμμα ή στον κτηματολογικό πίνακα δεν επηρεάζει το κύρος της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.».

Άρθρο 8 Παρακατάθεση αποζημίωσης

1. Ο υπόχρεος για την πληρωμή της αποζημίωσης, της κατά το άρθρο 18 παρ. 4 δικαστικής δαπάνης, καθώς και της αμοιβής των πληρεξουσίων δικηγόρων, που προσδιορίστηκαν δικαστικώς, καταθέτει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π.& Δ.) την αποζημίωση υπέρ δικαιούχου και τη δικαστική δαπάνη και την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου...

2. Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποδίδει στο δικαιούχο το ποσό που κατατέθηκε αφού προσκομισθεί σε αυτό τελεσίδικη αναγνωριστική απόφαση και στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο το ποσό της δικαστικής δαπάνης και την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων. ...

3. Κάθε διαφορά σχετική με την απόδοση από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων στο δικαιούχο του ποσού που κατατέθηκε λύεται οριστικά από το αρμόδιο δικαστήριο της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του παρόντος νόμου με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων των άρθρων 686 και επόμενων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

4. Με την καταβολή της αποζημίωσης στο δικαιούχο που αναγνωρίστηκε δικαστικώς, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση και ευθύνη απέναντι σε οποιονδήποτε τρίτο διεκδικητή ή δικαιούχο. Ευθύνη απέναντι σε αυτούς έχει εκείνος που εισέπραξε την αποζημίωση. ...

« Άρθρο 26 Δικαστική αναγνώριση δικαιούχων

1. Η αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης γίνεται με δικαστική απόφαση, κατά την ειδική διαδικασία που ορίζεται με τις διατάξεις του παρόντος.

2. Αρμόδιο για την αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης είναι το μονομελές πρωτοδικείο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο που απαλλοτριώθηκε ή το μεγαλύτερο τμήμα αυτού.

Το πρωτοδικείο επιλαμβάνεται μετά από αίτηση κάθε ενδιαφερομένου...

6. Ο πρόεδρος του δικαστηρίου, αφού λάβει τα στοιχεία που του υποβάλλονται, ορίζει με πράξη του κατά προτίμηση τον τόπο και χρόνο της συζήτησης. ...

7. Το δικαστήριο αναγνωρίζει τους δικαιούχους της αποζημίωσης με βάση κάθε στοιχείο που προσκομίζουν οι διάδικοι ή που το εξετάζει αυτεπαγγέλτως. Η αναγνώριση γίνεται με την έκδοση οριστικής απόφασης που είναι ενιαία για όλους όσους προβάλλουν δικαιώματα στο ακίνητο που απαλλοτριώθηκε. Σε περίπτωση απαλλοτρίωσης χώρου εντός σχεδίου πόλεως που διαιρείται, κατά το κτηματολογικό διάγραμμα, σε οικοδομικά τετράγωνα, κάθε οικοδομικό τετράγωνο θεωρείται αυτοτελής έκταση για την οποία μπορεί να εκδοθεί ενιαία αναγνωριστική απόφαση...

11. Το δικαστήριο απέχει να εκδώσει απόφαση αναγνώρισης των δικαιούχων της αποζημίωσης: α) εάν η κυριότητα του απαλλοτριωμένου ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επ' αυτού πιθανολογείται ότι ανήκει στο Δημόσιο, β) εάν η κυριότητα του απαλλοτριωμένου ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επ' αυτού διεκδικείται από περισσότερους και είναι δυσχερής η διακρίβωση του δικαιούχου, γ) εάν το αίτημα του αξιούντος την αναγνώριση δεν είναι σύμφωνο με τον κτηματολογικό πίνακα και διάγραμμα και δεν έχει υποβάλλει σχετικό αίτημα, προ τριμήνου, από την συζήτηση στην

αρμόδια Υπηρεσία για την διόρθωση των κτηματολογικών στοιχείων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 16 και δ) εάν δεν αποδεικνύεται το δικαίωμα του αξιούντος να αναγνωρισθεί ως δικαιούχος της αποζημίωσης. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο επικαλούμενος νέα στοιχεία δύναται με αυτοτελή αίτηση να ζητήσει μόνο μια φορά ακόμη να αναγνωρισθεί ως δικαιούχος κατά τη διαδικασία του παρόντος άρθρου, επιτρεπομένης και πραγματογνωμοσύνης, που διατάσσεται και διεξάγεται κατ' ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 20. Εάν το δικαστήριο απόσχει να εκδώσει απόφαση αναγνώρισης του δικαιούχου της αποζημίωσης, η κυριότητα του απαλλοτριουμένου και τα άλλα εμπράγματα δικαιώματα επ' αυτού, κρίνονται κατά την τακτική διαδικασία.

12. Η απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου για την αναγνώριση δικαιούχων δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Διάδικοι ή τρίτοι, που αξιώνουν δικαιώματα στο απαλλοτριωμένο ακίνητο, δύνανται να τα ασκήσουν κατά την τακτική διαδικασία, έστω και εάν δεν προβλήθηκαν κατά την ειδική διαδικασία αναγνώρισης δικαιούχων, προς είσπραξη της αποζημίωσης ή αναζήτηση αυτής από εκείνον που την εισέπραξε ή από εκείνον υπέρ του οποίου εκδόθηκε το χρηματικό ένταλμα πληρωμής, χωρίς αυτό να ασκεί επιρροή στη διαδικασία της απαλλοτρίωσης.».

14. Τέλος, στις διατάξεις των άρθρων 321, 322 παράγραφος 1, 324 και 325 του π.δ. 503/1985 (Α' 182) «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας» ορίζονται τα ακόλουθα:

«Άρθρο 321

Όσες οριστικές αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων δεν μπορούν να προσβληθούν με ανακοπή ερημοδικίας και έφεση είναι τελεσίδικες και αποτελούν δεδικασμένο.».

Άρθρο 322

1. Το δεδικασμένο εκτείνεται στο ουσιαστικό ζήτημα που κρίθηκε, αν η απόφαση έκρινε οριστικά για μια έννομη σχέση που έχει προβληθεί με αγωγή, ανταγωγή, κύρια παρέμβαση ή ένσταση συμψηφισμού. Το δεδικασμένο εκτείνεται επίσης και στο δικονομικό ζήτημα που κρίθηκε οριστικά.

Άρθρο 324

Δεδικασμένο υπάρχει μεταξύ των ίδιων προσώπων με την ίδια ιδιότητα μόνο για το δικαίωμα που κρίθηκε και εφόσον πρόκειται για το ίδιο αντικείμενο και την ίδια ιστορική και νομική αιτία.

Άρθρο 325

Το δεδικασμένο ισχύει υπέρ και κατά 1) των διαδίκων, 2) εκείνων που έγιναν διάδοχοί τους όσο διαρκούσε η δίκη ή μετά το τέλος της, 3) εκείνων που νέμονται ή κατέχουν το επίδικο πράγμα στο όνομα κάποιου διαδίκου ή διαδόχου του, αδιάφορο αν πρόκειται για σχέσεις εμπράγματα ή ενοχικές. Το δεδικασμένο δεν ισχύει απέναντι σε εκείνον που απέκτησε δικαιώματα σύμφωνα με τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου με μεταβίβαση από μη δικαιούχο.».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών, που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

15. Από το πνεύμα των διατάξεων του ν. 2882/2001 και, ειδικότερα, από το άρθρο 5 προκύπτει με σαφήνεια ότι η αναγκαστική απαλλοτρίωση αφορά στο πράγμα και συντελείται με την κατάθεση της αποζημίωσης (βλ. Κ. Χορομίδης: «Η αναγκαστική απαλλοτρίωση» Γ΄ έκδοση, σελ. 1030). Συνεπώς, αντικείμενό της είναι τα εμπράγματα δικαιώματα στο ακίνητο ή η εξουσία σε αυτό και, ως εκ τούτου, η αποζημίωση που καταβάλλεται στους δικαιούχους συνδέεται με την αξία του αντικειμένου της απαλλοτρίωσης.

16. Στις διατάξεις του άρθρου 26 του ν. 2882/2001 καθορίζεται η διαδικασία για την αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης. Αρμόδιο δικαστήριο για την αναγνώριση δικαιούχων της αποζημίωσης είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο της περιφέρειας που βρίσκεται το απαλλοτριούμενο ακίνητο ή το μεγαλύτερο τμήμα του, το οποίο δικάζει κατά την αποκλειστική διαδικασία αναγνώρισης των δικαιούχων, αποφαινόμενο οριστικά σχετικά με τα πρόσωπα των δικαιούχων της αποζημίωσης, που έχει καθοριστεί για την αναγκαστική απαλλοτρίωση του ακινήτου.

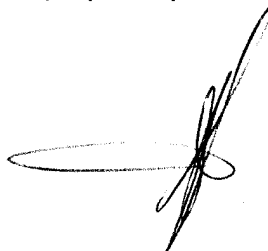
17. Κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, με την απόφαση του δικαστηρίου, η οποία δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο, παράγεται δεδικασμένο για το πρόσωπο του δικαιούχου είσπραξης της αποζημίωσης και, επιπρόσθετα, για το εμβαδόν του απαλλοτριούμενου ακινήτου και τον όγκο των επ' αυτού κτισμάτων, έναντι όλων των

ενδιαφερομένων (*erga omnes*), είτε μετείχαν στη δίκη της αναγνώρισης και δεν διεκδίκησαν την αποζημίωση, είτε δεν μετείχαν σε αυτή, ανεξάρτητα της κλήτευσής τους ή μη (βλ. ΑΠ 1724/2017 αδημ., 356/2017, 647/2014 ΝΟΜΟΣ). Η άποψη αυτή εκφράζει την ανάγκη εκπλήρωσης του κύριου σκοπού της δίκης περί αναγνώρισης δικαιούχων, που είναι η δέσμευση του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων για την καταβολή της αποζημίωσης στον αναγνωρισθέντα δικαιούχο, ανεξάρτητα εάν ο αναγνωρισθείς δικαστικά δικαιούχος είναι και ο πραγματικός δικαιούχος της αποζημίωσης (βλ. Κεραμέας, Δίκη 7 (1976) σελ. 361), στοχεύοντας στην άμεση συντέλεση της απαλλοτρίωσης, με την ταχεία αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη ο στερηθείς την ιδιοκτησία του, που ολοκληρώνεται με την ανάληψη της αποζημίωσης.

18. Μετά τη δημοσίευση της απόφασης, με την οποία καθορίζεται τελεσίδικα η οφειλόμενη αποζημίωση, ο αναγνωρισθείς δικαιούχος της αποζημίωσης δικαιούται με καταψηφιστική αγωγή, εκδικαζόμενη κατά την τακτική διαδικασία, να ζητήσει από τον υπόχρεο την καταβολή της (ΑΠ 1724/2017 αδημ., 1476/2003 Δ/νη 2005 σελ. 1060).

19. Το απορρέον, κατά τα ανωτέρω, δεδικασμένο δεν καταλαμβάνει το ζήτημα της κυριότητας επί του ακινήτου που απαλλοτριώθηκε, διότι το δικαίωμα κυριότητας στη δίκη αναγνώρισης δικαιούχων κρίνεται μόνο παρεμπιπτόντως (ΑΠ 1724/2017 αδημ., 145/2009 ΝΟΜΟΣ). Εξάλλου, το απορρέον δεδικασμένο δεν υποδηλώνει ότι ο αληθής δικαιούχος, ο οποίος για οποιοδήποτε λόγο δεν αναγνωρίσθηκε δικαιούχος της αποζημίωσης, απώλεσε κάθε δικαίωμα, αλλά ότι με την οριστική και αμετάκλητη επίλυση του ζητήματος ως προς το πρόσωπο του αναγνωρισθέντος δικαιούχου έναντι του υπόχρεου ή του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, δύναται να λάβει χώρα με ασφάλεια η απόσβεση της εκ της απαλλοτρίωσης ενοχής αυτών προς τον αναγνωρισθέντα δικαιούχο. Το δικαίωμα κυριότητας του αληθούς κυρίου επί του απαλλοτριωθέντος, μετά την έκδοση της απόφασης περί αναγνώρισης δικαιούχων, δεν δύναται πλέον να προστατευθεί με τη διεκδικητική αγωγή. Η σχετική αξίωση του αληθούς κυρίου τρέπεται σε ενοχική επί της αποζημίωσης που παρακατατέθηκε ή εισπράχθηκε κατά εκείνου υπέρ του οποίου κατατέθηκε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων το ποσό αυτής ή κατά εκείνου που την εισέπραξε (βλ. ΑΠ 729/2017 ΝΟΜΟΣ).

20. Σύμφωνα με το άρθρο 321 του Κ.Πολ.Δ., δεδικασμένο δημιουργούν οι οριστικές αποφάσεις των δικαστηρίων που δεν δύναται να προσβληθούν με ανακοπή ερημοδικίας

και έφεση, δηλαδή οι τελεσίδικες, ακόμη και αν είναι εσφαλμένες. Το δεδicasμένο, κατά τα άρθρα 322 παρ.1 και 324 του Κ.Πολ.Δ., καλύπτει, ως ενιαίο σύνολο, ολόκληρο το δικανικό συλλογισμό, όπως διατυπώνεται στην απόφαση (βλ. ΑΠ 493/2011 ΝΟΜΟΣ).

21. Το δεδicasμένο δεσμεύει τόσο τους διαδίκους, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε μεταβολή της διαδικαστικής θέσης των διαδίκων, όσο και τα άλλα πρόσωπα που αναφέρονται στα άρθρα 325 έως 329 του Κ.Πολ.Δ., αλλά και τα πολιτικά δικαστήρια, τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα να επανακρίνουν ό,τι έχει ήδη κριθεί (324, 332 του Κ.Πολ.Δ.).

22. Στην περίπτωση έκδοσης δύο ή περισσότερων δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες παράγουν δεδicasμένο, αφορούν στην ίδια έννομη σχέση και στους ίδιους διαδίκους και αντιφάσκουν μεταξύ τους, αυτές δεν καθίστανται ανενεργές αυτοδικαίως, αλλά ισχύει, κατ' αρχήν, το δεδicasμένο, που προέρχεται από τη νεότερη απόφαση, με βάση την ημερομηνία έκδοσης, εφόσον αυτή δεν υπόκειται πλέον σε αναίρεση ή αναψηλάφηση (ΑΠ 493/2011, Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας «Ερμηνεία ΚΠολΔ», άρθρο 544, έκδοση.2000, σελ. 971), με κατ' εξαίρεση παρεκκλίσεις, σε δικαιολογημένες περιπτώσεις, όπως, όταν η προγενέστερη απόφαση παρουσιάζει, εμφανώς, υπέρτερα εχέγγυα ορθότητας (επί παραδείγματι, απόφαση Εφετείου) και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να υπερισχύει (βλ. ΑΠ 493/2011 ΝΟΜΟΣ).

23. Στην προκειμένη περίπτωση ο προβληματισμός της ερωτώσας υπηρεσίας ανέκυψε διότι, πριν από την παρακατάθεση και την πληρωμή μέρους της αποζημίωσης από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, δημιουργήθηκε εύλογη αμφιβολία ως προς το πρόσωπο των δικαιούχων, δεδομένου ότι αναγνωρίσθηκαν, με περισσότερες αποφάσεις ομοιόβαθμων δικαστηρίων, διαφορετικά πρόσωπα ως δικαιούχοι για εκτάσεις που εν μέρει επικαλύπτονταν (ταυτίζονταν).

24. Ειδικότερα, ενώ με την αρχικώς εκδοθείσα με αριθμό 894/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου αναγνωρίσθηκε ο Α* Α* ως δικαιούχος της αποζημίωσης για έκταση, που εντασσόταν στη μείζονα απαλλοτριούμενη έκταση, στη συνέχεια, εκδόθηκαν και έτερες αποφάσεις του ιδίου ως άνω δικαστηρίου, με τις οποίες αναγνωρίσθηκαν διαφορετικά πρόσωπα ως δικαιούχοι αποζημίωσης όμορων εκτάσεων, εκ των οποίων ορισμένα τμήματά τους ταυτίζονταν με τμήματα της απαλλοτριουμένης έκτασης, για την οποία είχε κριθεί δικαιούχος αποζημίωσης ο προαναφερθείς (Α* Α*).

25. Σε περίπτωση που είχε λάβει χώρα η παρακατάθεση της αποζημίωσης και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είχε προβεί στην πληρωμή της αποζημίωσης προς τον δικαιούχο, που αναγνωρίσθηκε με βάση την αρχικώς εκδοθείσα δικαστική απόφαση και κατόπιν εμφανιζόταν προς πληρωμή διαφορετικός δικαιούχος της ίδιας έκτασης, με μεταγενέστερη δικαστική απόφαση, δεν θα είχε ανακύψει προβληματισμός, διότι τότε θα ενεργοποιούνταν το άρθρο 8 παράγραφος 4 του ν. 2882/200, και ο αληθής κύριος και δικαιούχος θα είχε το δικαίωμα να ασκήσει τις ενέργειες εκείνες, ώστε να διεκδικήσει τις ενοχικές αξιώσεις του επί της αποζημίωσης, που παρακατατέθηκε ή εισπράχθηκε, κατά εκείνου, υπέρ του οποίου κατατέθηκε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων το ποσό αυτής ή κατά εκείνου που την εισέπραξε.

26. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, οι παραπάνω αποφάσεις, οι οποίες εκδόθηκαν από ομοιόβαθμο δικαστήριο και αναγνώρισαν διαφορετικούς δικαιούχους αποζημίωσης αναφορικά με τις εκτάσεις που ταυτίζονται, δεν δύναται να δημιουργήσουν αντίθετα δεδικασμένα, οπότε θα ίσχυε το παραχθέν από τη δεύτερη απόφαση, διότι ελλείπει μία εκ των ουσιαστικών, κατά το άρθρο 324 Κ.Πολ.Δ., προϋποθέσεων του δεδικασμένου, που είναι η ταυτότητα των προσώπων (διαδίκων), η οποία δεν υφίσταται στις εν λόγω αντίθετες αναγνωριστικές αποφάσεις (βλ. Εφ.Θράκης 417/1996 ΝΟΜΟΣ).

27. Οι εν λόγω δικαστικές αποφάσεις είναι δικονομικά ισοδύναμες, υπό την έννοια ότι κανένας από τους δικαιούχους που αναγνωρίσθηκαν με αυτές δεν επιτρέπεται να έχει προνομιακή μεταχείριση από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, αφού σε διαφορετική περίπτωση το Ταμείο θα ευθυνόταν έναντι του μη αποζημιωθέντος δικαιούχου. Δηλαδή, καμία από αυτές τις αποφάσεις δεν αναπτύσσει δεδικασμένο υπέρτερης ισχύος έναντι της άλλης (βλ. Ιωάννης Καστριώτης: «Το πρόβλημα των αντίθετων αναγνωριστικών αποφάσεων της απαλλοτριωτικής διαδικασίας και η έναντι τούτου θέση του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων», Δίκη 14, σελ. 188).

28. Εξάλλου, με την απόφαση αναγνώρισης δικαιούχου δεν παράγεται δεδικασμένο για την κυριότητα, αλλά δημιουργείται μόνο δεσμευτικότητα ως προς το πρόσωπο του δικαιούχου της αποζημίωσης έναντι του υπόχρεου ή του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με απλή πιθανολόγηση για την κυριότητα του ακινήτου και εξ αυτού του λόγου, προκειμένου να εξασφαλισθεί ο αληθής κύριος και δικαιούχος, οι διατάξεις του ν. 2882/2001 διατηρούν υπέρ αυτού ενοχική αξίωση κατά εκείνου που αναγνωρίσθηκε

δικαιούχος και έλαβε την αποζημίωση (βλ. ΑΠ 1724/2017 αδημ.).

29. Αντίθετη ερμηνευτική προσέγγιση θα προσέκρουε στις συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της ιδιοκτησίας (άρθρο 17) και για την παροχή έννομης δικαστικής προστασίας (άρθρο 20 παράγραφος 1), διότι θα ήταν αντιφατικό το δικαίωμα της κυριότητας, που η στέρησή της απολαμβάνει συνταγματικής προστασίας, να κρίνεται σε ένα και τελευταίο βαθμό και μάλιστα όχι κατά την τακτική διαδικασία, σε σύγκριση με όλα τα άλλα δικαιώματα, που δεν απολαμβάνουν συνταγματικής προστασίας, τα οποία κρίνονται με διαδικασία ασφαλέστερη και σε δύο βαθμούς δικαιοδοσίας.

30. Η παρακατάθεση, στην προκειμένη περίπτωση, της αποζημίωσης, σε εκτέλεση κάθε μίας εκ των ως άνω δικαστικών αποφάσεων, για κάθε δικαιούχο και για τα τμήματα των εκτάσεων που ταυτίζονται, δεν είναι δυνατή, διότι θα προσέκρουε στις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του ν. 2882/2001, αφού θα είχε ως αποτέλεσμα η αποζημίωση να μην ανταποκρίνεται στην αξία του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, διότι για τα τμήματα των εκτάσεων που ταυτίζονται θα καταβάλλονταν διπλάσια αποζημίωση.

31. Η οριστική επίλυση της αμφιβολίας, που δημιουργήθηκε ως προς το πρόσωπο του αληθούς δικαιούχου της αποζημίωσης, θα επέλθει μόνο με δικαστική κρίση για το πρόσωπο, στο οποίο ανήκει το εμπράγματο δικαίωμα της κυριότητας του απαλλοτριούμενου εδαφικού τμήματος. Η λύση αυτή δεν προσκρούει στο σκοπό του νόμου περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, που στοχεύει μεν στην ταχεία καταβολή της αποζημιώσεως, την οποία, όμως, ο ίδιος ο νόμος ορίζει ότι απονέμει μόνο στον αληθινό δικαιούχο του πράγματος.

32. Εξάλλου, η άποψη ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, εφόσον αποζημιώσει τον αρχικώς αναγνωρισθέντα δικαιούχο, απαλλάσσεται της σχετικής υποχρέωσης και ο προβάλλων, με δικαστική απόφαση που εκδόθηκε μεταγενέστερα, δικαιώματα επί της ίδιας έκτασης διατηρεί ενοχική αξίωση έναντι του ήδη αποζημιωθέντος και θα ικανοποιηθεί μετά την έκδοση δικαστικής απόφασης, που θα του αναγνωρίζει τέτοια δικαιώματα, δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεδομένου ότι το Ταμείο δεν έχει καταβάλει αποζημίωση σε κανένα από τους δικαιούχους για τις συγκεκριμένες εκτάσεις.

33. Συνεπώς, η αρμόδια υπηρεσία οφείλει να παρακαταθέσει άπαξ το ποσό της αποζημίωσης, η οποία αναλογεί στην έκταση που απαλλοτριώθηκε, το δε Ταμείο

Παρακαταθηκών και Δανείων, σε εκτέλεση των ως άνω αποφάσεων, θα πρέπει, προφανώς, να καταβάλει, αρχικά, στους αναγνωρισθέντες, δυνάμει των δικαστικών αποφάσεων, δικαιούχους την αποζημίωση που αντιστοιχεί στα τμήματα των εκτάσεων, για τα οποία δεν έχει δημιουργηθεί αμφιβολία ως προς το πρόσωπο των δικαιούχων και, στη συνέχεια, αφού επιλυθεί δικαστικά η αμφιβολία μεταξύ των αντιθέτως δικαστικώς αναγνωρισθέντων ως δικαιούχων αποζημίωσης για την ίδια έκταση, θα καταβάλει, βεβαίως, άπαξ την αποζημίωση που αντιστοιχεί στην αξία των εκτάσεων, για τα οποία είχε ανακύψει αμφιβολία.

Απάντηση

34. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα, που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ'), γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ως εξής:

Το Ελληνικό Δημόσιο, δια της αρμόδιας υπηρεσίας του, δεν θα καταβάλει δύο φορές αποζημίωση για τα ίδια τμήματα ιδιοκτησιών, επί των οποίων έχουν εκδοθεί αντίθετες δικαστικές αποφάσεις, αναγνωρίζοντας διαφορετικούς δικαιούχους, αλλά θα παρακαταθέσει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, άπαξ, το ποσό της αποζημίωσης, η οποία ορίσθηκε από το δικαστήριο και αναλογεί στην απαλλοτριούμενη έκταση.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 6.12.2018

Η Πρόεδρος

Χρυσάνθη Α. Αυγερινού
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Θωμάς Ι. Κουρτέση
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.